

УДК 378.147:811.111(045)

НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО АУДІЮВАННЯ СТУДЕНТІВ МОЛОДШИХ КУРСІВ МОВНИХ ВНЗ

Кардашова Н. В.

*Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка*

Анотація. У статті розглянуто особливості аудіювання повідомлень англійською мовою (подкастів) студентів молодших курсів мовних спеціальностей. В результаті дослідження було проаналізовано механізми аудіювання, такі як механізм внутрішнього промовляння, короткотривалої та довготривалої пам'яті, ймовірного прогнозування та осмислення. Були виокремлені рівні розуміння аудіотексту (глобальний, докладний та вибірковий). У публікації описано мовленнєві знання, навички та вміння (фонетичні, граматичні, лексичні), якими необхідно володіти студентам I курсу мовних спеціальностей для розуміння іншомовного мовлення на слух. Для перевірки глобального, докладного та вибіркового рівнів розуміння аудіоповідомлення були наведені відповідні вміння студентів мовних ВНЗ.

Ключові слова: аудіювання, механізми аудіювання, мовленнєві знання, навички та вміння, рівні розуміння.

Кардашова Н. В. Глуховский национальный педагогический университет имени Александра Довженко

Обучение аудированию английской речи студентов младших курсов в языковых вузах

Аннотация. В статье рассмотрены особенности аудирования аудиосообщений на английском языке (подкастов) студентов младших курсов языковых специальностей. В результате исследования были охарактеризованы механизмы аудирования, такие как механизм внутреннего проговаривания, кратковременной и долговременной памяти, вероятного прогнозирования и понимания. Были выделены уровни понимания аудиотекста (глобальный, подробный и выборочный). В публикации описано, какими речевыми знаниями, навыками и умениями (фонетическими, грамматическими, лексическими) нужно обладать студентам I курса языковых специальностей для понимания иноязычной речи на слух. Для проверки глобального, детального и выборочного уровней понимания аудиосообщения были приведены соответствующие умения студентов языковых вузов.

Ключевые слова: аудирование, механизмы аудирования, речевые знания, навыки и умения, уровни понимания.

**Kardashova N. Hlukhiv national pedagogical university named after O. Dovzhenko
Junior students' training in English listening at higher educational establishments**

Abstract. Introduction. Foreign language competence forming in listening has a significant place in the educational process of the higher educational establishments, which trains future teachers of foreign languages. The impetus for the spread of listening training was the development of new information technologies. Thus, we can assume that the key to successful development of the listening skills and abilities is properly chosen training tools. We believe that an effective way of listening and speech skills development may be the usage of podcasts.

Purpose. To present listening training as one of the most important and most difficult types of speech activities, to define the essence of listening, to describe the mechanisms of listening, allocate the levels of audio message understanding. **Results.** Listening – is a kind of receptive oral speech activity, unexpressed outside, but has an active inside form of motion, with the results of understanding or misunderstanding of perceived semantic content. Listening is one of the most important and most difficult types of speech activity. The key listening mechanisms include internal pronunciation, short-term and long-term memory, understanding and predicting.

We believe that the recipients' perception and understanding of information depends on the individual and psychological capacity of the person, and on the characteristics of the text (podcasts). Determining components of English competence in listening it is necessary to take into account qualitative and quantitative criteria in listening. English competence in listening – is the ability of the individual to perceive the information, understand and respond on the native speakers speech, based on a complex and dynamic interaction of relevant knowledge, skills, abilities and communication skills. Understanding of the information is expressed in different degrees and levels. Therefore, listening and speech skills will determine such levels as global, detailed and selective. **Conclusion.** Scientific research has shown that the current state of teaching future teachers listening comprehension in English is insufficient. For motivational and inspirational purposes, necessary for the further development of their successful listening comprehension techniques and skills, future teachers of English need to use podcasts as the main source of training.

Keywords: listening, mechanisms of listening, knowledge, skills, abilities, understanding levels.

Постановка проблеми. Формування іншомовної мовленнєвої компетентності в аудіюванні посідає провідне місце в навчальному процесі ВНЗ, який готує майбутніх учителів іноземної мови (ІМ). Роль, яку відіграє аудіювання як засіб отримання інформації у реальному житті, складність процесу формування вмінь іншомовного аудіювання, а також його значення для розвитку інших, продуктивних видів мовленнєвої діяльності (МД) (говоріння і письма) привертають до аудіювання увагу багатьох фахівців з психолінгвістики та методики навчання ІМ. Тому цілком закономірно, що методика навчання аудіювання стала дуже актуальною, про що свідчить велика кількість наукових праць, присвячених цій тематиці (Абрамовська Н. Ю., Алексеева І. М., Андерсон А. (Anderson A.), Бак Г., Бочкарьова О. Ю., Бржозовський К. М., Вайсбурд М. Л., Гальскова Н. Д., Гез Н. І., Слухіна Н. В., Каріх Т. В., Кириліна Н. Ю., Куліш Л. Ю., Линч Т. (Lynch T.), Метьюлкіна О. Б., Морозов Д. М., Онісіна І. С., Петранговський Н. Р., Черниш В. В. та інші).

Відзначимо, що поштовхом до удосконалення процесу навчання аудіювання став розвиток технічних засобів подачі інформації. У науковій літературі наявна низка праць з проблем використання різних видів технічних засобів у процесі навчання аудіювання ІМ. Так, багато науковців досліджували питання навчання аудіювання з використанням відео – Н.І. Бичкова, Н. Ю. Кириліна, С. П. Литвиненко, А. Allan, P. Arcario, S. Corder, J. Lonergan, S. Stempleski, V. Tomalin, J. Willis.

Ознакою часу є звернення дослідників до навчання аудіювання іншомовних програм, трансльованих радіо та телебаченням – А. Н. Богомолів, Н. А. Качалов, Н. Ю. Крилова, С. О. Могілевцев, Ю. А. Нікітіна, Л. В. Панова. Поширеною стала практика розміщення відомими світовими телеканалами (BBC, Deutsche Welle, TV 5 France) на своїх сайтах розробок щодо використання телеповідомлень у навчанні аудіювання.

Таким чином, ми можемо припустити, що успішною запорукою формування навичок та розвитку вмінь аудіювання є правильно дібрані засоби навчання. Так, на нашу думку, ефективним способом формування мовленнєвих навичок аудіювання може бути використання подкастів (від англ. *podcast*) – звукових файлів у стилі радіо- і телепередач в Інтернеті.

Незважаючи на певні наукові доробки з використання подкастів для навчання ІМ студентів різних спеціальностей і з різними цілями (Дуденей Г, Хоклі Н., Муліна Н., Шуневич Б., Черниш В., Соломатіна А. Г., Сисоєв П. В.), на сьогодні існує нагальна потреба створення методики навчання аудіювання подкастів для студентів молодших курсів мовних спеціальностей. Оскільки аудіювання є одним з найскладніших видів МД, то вважаємо за доцільне приділяти йому особливу увагу, починаючи з першого року навчання у мовному ВНЗ. Найбільш прийнятним та реалістичним завданням використання подкастів у навчальних цілях залишається розвиток рецептивних аудитивних навичок та вмінь. Крім того, подкасти можна розглядати як джерело країнознавчої, лінгвокраїнознавчої і соціокультурної інформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Загальні проблеми навчання аудіювання досліджували М. Л. Вайсбурд, Н. Д. Гальскова, Н. І. Гез, А. Anderson, G. Buck, T. Lynch, J. Wilson та інші. Психологолінгвістичні аспекти усного мовлення та, зокрема, аудіювання як його важливої складової, розглянуто І. О. Зимньою, Л. Ю. Куліш. Дослідницями також визначено й обґрунтовано види аудіювання і запропоновано ефективні методи навчання аудіювання у мовному ВНЗ відповідно до кожного з видів. Проблеми навчання аудіювання в загальноосвітньому навчальному закладі присвячено такі роботи: визначено труднощі розуміння іншомовного мовлення на слух і шляхи їх подолання – Н. В. Єлухіна, розглянуто способи підвищення навчання аудіювання – Т. В. Каріх, описано індивідуалізацію процесу навчання аудіювання в початковій школі – О. Б. Метьолкіна, запропоновано методику застосування аудіокнижок художніх творів у навчанні аудіювання англійською мовою – В. В. Черниш. Певний внесок у дослідження навчання аудіювання у ВНЗ зроблено І. М. Алексеевою, зокрема розроблено методику навчання аудіювання монологічного мовлення суспільно-політичного характеру, виявлено труднощі, що виникають у процесі навчання аудіювання – Н. Ю. Абрамовська, описано методику навчання аудіювання полемічних текстів – К. М. Бржозовська, запропоновано методику навчання аудіювання публіцистичних текстів – Н. Ю. Кириліна, представлено методику навчання аудіювання діалогічного мовлення – Б. І. Лихобаїн. Окремо розроблено методики навчання професійно спрямованого аудіювання майбутніх учителів англійської мови – О. Ю. Бочкарьова, Д. М. Морозов, І. С. Онісіна, Н. Р. Петранговська – для немовних ВНЗ.

Але особливий інтерес у контексті нашого дослідження становлять праці вчених, які досліджують розвиток умінь аудіювання з використанням подкастів. Проблемою використання подкастів під час вивчення англійської мови (АМ) займались Г. Дуденей, Н. Хоклі, Н. Муліна, Б. Шуневич, В. Черниш, А. Соломатіна (2011) та ін.

Хоча, як бачимо, проблема навчання аудіювання посідає вагоме місце в сучасних методичних дослідженнях, вона ще не може вважатися вирішеною повністю. Так, незважаючи на те, що розуміння аудіозаписів мовлення визначено, зокрема, в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти як цільове і має окрему шкалу дескрипторів, на сьогодні бракує науково обґрунтованих та експериментально перевірених методик навчання аудіювання подкастів, що передаються ІМ.

Отже, необхідність і важливість навчання майбутніх учителів аудіювання, з одного боку, та нерозробленість цього питання в методиці навчання ІМ, з іншого, зумовлюють актуальність нашого дослідження. Тому **метою** цієї статті є описати особливості навчання аудіювання подкастів на І курсі мовних ВНЗ як одного із найважливіших і найскладніших видів МД.

Для досягнення поставленої мети нам необхідно вирішити такі **завдання**: 1) визначити сутність аудіювання; 2) описати механізми аудіювання; 3) розглянути мовленнєві знання, навички та вміння аудіювання; 4) виділити рівні розуміння аудіоповідомлення (подкасту).

Основні результати дослідження. Предусім варто визначити, що саме мається на увазі під терміном “аудіювання”. Згідно з тлумаченням Н. Д. Гальскової й Н. І. Гез [1, с. 161], аудіювання – це складна рецептивна мисленнєво-мнемічна діяльність, пов’язана зі сприйняттям, розумінням і активною обробкою інформації, що міститься в усному мовленнєвому повідомленні.

За О. В. Мусницькою, аудіювання – це природний вид мовленнєвої діяльності, що полягає в складному вмінні сприймати і розуміти мовлення на слух при одноразовому пред’явленні [9, с. 107].

А. М. Щукін розглядає аудіювання як одночасне сприйняття мовної форми та розуміння змісту висловлювання [12, с. 39].

З точки зору психофізіології аудіювання реалізується за допомогою перцептивних, розумових і мнемічних дій [6, с. 117]. Отже, аудіювання – це усний рецептивний вид МД, не виражений зовні, але має активну внутрішню форму перебігу, результатом якого є розуміння або нерозуміння сприйнятого смислового змісту.

Без навичок і вмінь аудіювання мовленнєве спілкування навіть рідною мовою ускладнюється, оскільки цей процес є двостороннім і передбачає постійну зміну ролей співрозмовників: з того, хто говорить, на того, хто слухає, розуміє і відповідає.

У психолінгвістиці аудіювання визначається як складний багатокомпонентний вид МД, під час якого слухач виконує розумові операції синтезу, дедукції, індукції, порівняння, протиставлення, абстрагування тощо [6, с. 148].

Ученими встановлено, що психологічну основу аудіювання складають внутрішні процеси сприйняття, впізнавання мовних образів, розуміння їхніх значень, антиципації та осмислення інформації, групування та узагальнення фактів, утримання їх у пам'яті й умовивід (Вайсбурд М. Л.; Гальскова Н. Д., Дем'яненко М. Я., Дехерт І. А., Зимня І. О., Іванова Л. І., Леонтьєв О. О., Лурия О. Р.). До ключових механізмів аудіювання, що забезпечують протікання усіх психологічних процесів, які мають місце під час сприйняття аудіоінформації, належать механізми внутрішнього промовляння, короткотривалої та довготривалої пам'яті, ймовірного прогнозування та осмислення (Гальскова Н. Д., Єлухіна Н. В., Леонтьєв О. О.; Соловова О. М.). Розглянемо функціонування вищезазначених механізмів у процесі пред'явлення інформації за допомогою аудіозапису (у нашому випадку – подкастів).

Процес аудіювання починається зі сприймання мовлення, під час якого слухач за допомогою *механізму внутрішнього промовляння* перетворює звукові образи на артикуляційні. Від того, наскільки правильною буде ця “внутрішня мотивація”, залежить і майбутнє розуміння подкасту [6, с. 120].

Механізм сприйняття, як складова частина аудіювання, є багаторівневим процесом, в якому виділяють три рівні сприйняття мовлення: сенсорний, перцептивний і смисловий. Процес сприйняття супроводжується такими розумовими операціями, як ви členення елементів з потоку мовлення, ідентифікація знаків за еталонами, що зберігаються в пам'яті, знаходження аналогій, розрізнення, визначення смислових зв'язків, умовивід. Сприйняття здійснюється одночасно на всіх рівнях та етапах [8, с. 10]. Однак порівняно з відеозаписом аудіозапис характеризується деякою сенсорною недостатністю, оскільки інформацію, яка поступає лише слуховим каналом, важко сприйняти повністю через неможливість повної і точної передачі екстралінгвістичних складових мовленнєвого повідомлення.

Першочергове значення для аудіювання має оперативна та довготривала пам'ять. Остання є єдиним загальнофункціональним *механізмом розумової діяльності* людини. Інформація, що надходить у процесі аудіювання, утримується, об'єднується, структурується, обробляється, модифікується, систематизується і класифікується за допомогою пам'яті [8, с. 10]. Оперативна пам'ять слугує для утримання мовних сигналів, з яких складається висловлювання. Сприймаючи мовлення, слухач протягом мінімального часу утримує в пам'яті слова і фрази, щоб осмислити їх та зрозуміти основний зміст повідомлення. Довготривала пам'ять зберігає стереотипи, видаючи їх для зіставлення та оперування ними. Залежно від того, чи існують у довготривалій пам'яті зразки мовлення, інформація сприймається як знайома чи незнайома. З цього можна зробити висновок, що глибина розуміння сприйнятої інформації значною мірою залежить від накопичених реципієнтом знань, які зберігаються в довготривалій пам'яті.

Вагоме значення в процесі аудіювання відводиться *механізму ймовірного прогнозування*, який дає змогу передбачати думку та поведінку того, хто говорить, полегшуючи тим самим розуміння (Гальскова Н. Д.; Дем'яненко М. Я.; Дехерт І. А.; Жинкін М. І.; Зимня І. О.; Леонтьєв О. О.). Дія механізму полягає в тому, що реципієнт, очікуючи на певну інформацію, готується до її сприйняття та висуває гіпотезу щодо тієї інформації, яку він може отримати згодом.

Оскільки процес аудіювання передбачає не просто сприйняття інформації на слух, але також її складну смислову переробку, важливого значення набуває *механізм осмислення*, який здійснює еквівалентні заміни шляхом перетворення словесної інформації на образну. Механізм осмислення також здійснює стиснення фраз, окремих фрагментів або цілого тексту за рахунок уникнення подробиць, і залишаючи лише “згустки” смислу, звільняє пам’ять для прийому нової порції інформації. Усі перелічені нами механізми функціонують взаємопов’язано та взаємовпливають один на одного, забезпечуючи розуміння й обробку сприйнятого.

Слідом за Є. В. Мусницькою вважаємо, що сприймання і розуміння інформації реципієнтом залежить як від індивідуально-психологічних можливостей особистості сприймати та розуміти аудіотекст, так і від самої характеристики тексту (подкасту), що безумовно впливає на ефективність аудіювання кожним студентом [9, с. 108]. Так, Я. І. Крапчатова, визначаючи компоненти англомовної компетентності в аудіюванні (АКА), зазначає, що необхідно враховувати якісні та кількісні показники аудіювання. Крім того, якісні і кількісні показники братимуться до уваги і в наших подальших дослідженнях і будуть враховуватись при відборі подкастів для формування лінгвосоціокультурної компетентності в англомовному аудіюванні у майбутніх вчителів англійської мови. Якісними показниками є характер мовного матеріалу тексту; ступінь розуміння; вид мовлення, що сприймається; ступінь адаптованості тексту. Кількісними показниками є обсяг (час звучання і темп мовлення); кількість прослуховувань. Поділяючи думку Я. І. Крапчатової, розглядаємо АКА як сукупність знань, мовленнєвих навичок, мовленнєвих вмінь аудіювання та комунікативних здібностей (див. табл. 1).

Таблиця 1

Складові англомовної компетентності в аудіюванні

Складові АКА			
Знання	Мовленнєві навички	Мовленнєві вміння	Комунікативні здібності
фонетичні	фонетичні	мовної і смислової антиципації	орієнтуватися у ситуації спілкування
лексичні	лексичні	глобального розуміння	адекватно реагувати на почуте
граматичні	граматичні	докладного розуміння	залучення уваги, уваги
фонові		вибіркового розуміння	залучення мовної здогадки
про аудіювання		компенсаторні вміння	готовність і бажання слухати

Отже, АКА – це здатність особистості коректно сприймати, розуміти та реагувати комунікативно на мовлення носіїв або не-носіїв англійської мови, мовлення яких наближається до норми, що базується на складній і динамічній взаємодії відповідних знань, навичок, умінь та комунікативних здібностей.

Успішність оволодіння АКА залежить від рівня сформованості мовленнєвих лексичних, граматичних, фонетичних навичок аудіювання, обсягу отриманих і засвоєних знань про лексичний, граматичний, фонетичний, фонетичний, фонетичний бік мовлення, знань про аудіювання, мовленнєвих вмінь аудіювання та здібностей і взаємодії цих складових.

У методиці навчання ІМ виокремлюють декларативні знання, пов’язані з теорією, та процедурні знання, пов’язані з практикою. Знання виконують роль регулюючого та контролюючого механізму мовлення і є відправною точкою у формуванні мовленнєвих

навичок і вмінь аудіювання. Отже, для сприйняття і розпізнавання іншомовного мовлення на слух студентам I курсу потрібно володіти знаннями, що відповідають рівню B2: фонетичними, лексичними, граматичними, фонovими та знаннями про аудіювання.

Останнім часом дедалі частіше вчені наголошують на тому, що автентичні аудіоматеріали мають великий соціокультурний потенціал, оскільки відображають культурне та мовне розмаїття країни, мова якої вивчається, тобто інтереси, цінності та уявлення широкого спектру етнічних, молодіжних, професійних та інших культурних груп. У цьому разі подкасти можна розглядати як джерело країнознавчої, лінгвокраїнознавчої і соціокультурної інформації. Вони також містять моделі мовленнєвої та невербальної поведінки, регіональні акценти тощо. Особливим соціокультурним потенціалом подкастів є власне мовлення, оскільки воно вміщує великий пласт національно маркованих лексичних одиниць (ЛО), до яких належать реалії (безеквівалентні лексичні одиниці (pub, Tower, City), конотативна лексика (mistletoe – омела, hannel – протока, канал; це слово викликає певну конотацію з географічною назвою Ла-Манш, cheese), фразеологізми (Fleet Street, Jack of all trades – на всі руки майстер, “Colchester natives” означає устриці, тому місто Colchester викликає певні асоціації з цією продукцією; вираз “to grin like a Cheshire cat” – посміхатися як чеширський кіт: у цьому виразі графство Чешир породжує конотації з виробництвом сирів у цій місцевості, оскільки клеймом однієї з фірм була мордочка кішки, що посміхалась), формули мовленнєвого етикету тощо [7, с. 51]. Тому навчання студентів аудіювання подкастів дає їм змогу засвоїти сукупність лінгвосоціокультурних відомостей, що вміщуються у національномаркованих ЛО, оволодіти системою країнознавчих знань на основі отриманої з повідомлень країнознавчої інформації; розвивати міжкультурні вміння, сформувавши власне ставлення до подій та явищ і необхідні якості для здійснення успішної міжкультурної комунікації [7, с. 6]. У дидактичних цілях вважаємо за необхідне виділити окремі характеристики аудіоподкастів, які відрізняють їх від таких аудіоматеріалів, як аудіофонограма. Однією з таких характеристик є можливість вибору матеріалів з конкретної теми, що відповідно розширює можливості роботи на заняттях з АМ, дає змогу вийти за рамки підручника, розширюючи коло питань з досліджуваної теми, аналізуючи різні думки з проблеми. Різноманітність матеріалів сприяє зростанню мотивації студентів, а також стимулює самостійний пошук різних матеріалів в Інтернеті та індивідуальну роботу з ними поза аудиторією. Аудіоподкасти дають змогу використовувати найактуальніший матеріал, який не доступний при роботі з підручником або іншими аудіоматеріалами, актуальність тематики та думок також сприяють активізації когнітивних процесів на заняттях з АМ і, тим самим, ведуть до розвитку навчальних і компенсаторних компетентностей. Можливість пошуку і структурованість аудіоподкастів дає можливість ознайомитися з культурними особливостями англomовних країн. Також аудіоподкасти дають можливість ознайомлення з різними точками зору з однієї і тієї самої актуальної проблеми, сприяючи таким чином розвитку у студентів соціокультурної спостережливості та аналітичних умінь. Використання аудіоподкастів робить можливим роботу над різними ідіоматичними виразами на будь-якому занятті. Важливо виділити також таку особливість подкастів, як типові характеристики розмовного мовлення. В рамках підручників, а також доданих до них аудіо- та відеоматеріалів часто відсутні або штучно створюються такі характеристики розмовного мовлення, як еліпси, недомовленість пропозицій до кінця, самокорекція в процесі говоріння, а також різні шуми, в подкастах ж вони присутні в природній формі, створюючи тим самим “автентичне навчальне середовище”, яке контролюється викладачем. Подкасти дають студентам уявлення про розмаїття діалектів і варіантів англійської мови, що надалі допоможе уникнути культурного шоку.

Аналіз методичної літератури, що стосується навчання аудіювання, дав змогу зробити висновок, що існують різні підходи до неоднорідності сприйняття і розуміння мовлення на слух. Так, розуміння інформації виражається в різних ступенях, рівнях, планах і характеризується різною мірою глибини, ясності, повноти і точності.

Як зазначає І. О. Зимня, неоднорідність смислового сприйняття пов'язана з поняттям рівневої природи цього процесу. Ідея рівності процесу сприйняття полягає в тому, що рівні сприйняття реалізуються послідовно – від більш загального, недиференційованого, до конкретного диференційованого [4, с. 183]. Авторка виокремлює чотири рівні глибини розуміння повідомлення [4, с. 179–180] :

1) розуміння того, про що йдеться. На цьому рівні слухач може визначати лише основний предмет висловлювання;

2) розуміння того, що саме було сказано. На цьому рівні реципієнт усвідомлює весь хід викладу думок мовця, їх розвитку та аргументації;

3) розуміння того, навіщо це було сказано і якими засобами було висловлено. Цей рівень дає слухачу змогу не тільки аналізувати те, про що йдеться, а й оцінити засоби, які використовує мовець для досягнення поставленої мети;

4) розуміння того, що саме мав на увазі автор, передбачає проникнення у підтекст – виявлення провідної думки, яка виражена імпліцитно.

За Н. І. Гез, кожний рівень розуміння характеризується глибиною проникнення думки реципієнта до смислового змісту тексту, що сприймається [2, с. 48]. На підставі глибинного характеру в методиці навчання ІМ традиційно, слідом за Н. І. Гез, виділяють чотири рівні розуміння повідомлення:

1) фрагментарний (поверховий): розуміння значення окремих речень або окремих ЛО;

2) глобальний (загальний): загальне уявлення про зміст повідомлення, тобто розуміння основної думки як узагальненого концентрату всього змісту;

3) докладний (повний): розуміння деталей і фактів змісту повідомлення та мовних засобів їх вираження;

4) критичний: глибоке, чітке розуміння твору, оцінка та інтерпретація змісту тексту, проникнення у підтекст.

С. І. Шукліна, поєднуючи рецептивні види мовленнєвої діяльності – аудіювання та читання, розглядає три види розуміння тексту (загальне, або ознайомлювальне; повне, або вивчаюче; вибіркоче, або селективне) залежно від мети, яка ставиться перед прослуховуванням: розуміння основного змісту, розуміння деталей тексту, розуміння специфічної інформації [12, с. 54–55].

У нашому дослідженні ми керуватимемось рівнями глибини розуміння аудіотексту (подкасту), виокремленими Н. І. Гез, глобальним (загальним) та докладним (повним). Окрім них, вважаємо, що розуміння специфічної інформації або вибіркоче є природним, адже часто з усього мовленнєвого потоку ми виокремлюємо лише те, що цікавить нас, не вникаючи в деталі повідомлення. Вибіркове розуміння, представлене в чинній програмі [10, с. 73], є необхідним для І року навчання студентів мовних спеціальностей і відповідає рівню В2. Виходячи з цього, мовленнєві вміння аудіювання будемо визначати на рівнях: розуміння основного змісту, розуміння деталей та розуміння специфічної інформації. Ці рівні розуміння аудіотексту найкраще корелюють з традиційними для методики навчання ІМ видами аудіювання – глобальним (*understanding gist*), докладним (*understanding details*) та вибіркочим (*identifying specific information*). Усі три види аудіювання представлені у вимогах чинної програми до рівня сформованості АКА у студентів І курсу мовних факультетів [10, с. 48, с. 57, с. 73].

Наведемо декілька прикладів вправ, які можна використовувати з метою перевірки рівня сформованості вмінь глобального, докладного та вибіркового розуміння повідомлення.

Зразки вправ на перевірку рівня сформованості вмінь глобального розуміння

Приклад 1.

Інструкція. *You are going to hear an interview with the student about his working day. First you will have 30 seconds to study the statements below. After listening, mark the statements (1-5) true (T) or false (F) in your answer sheet. You will have 30 seconds to finalise your answers.*

Приклад 2.

Інструкція. *You are making a report about Markets around the world. After listening to the story about three markets find out the main idea about them. You have 30 minutes to finalize you answer.*

Зразки справ на перевірку рівня сформованості вмінь вибіркового розуміння

Приклад 3.

Інструкція. *In this extract you will hear a physician interviewing his patients and giving him some advice. As you listen to the interview complete the treatment the doctor prescribes.*

Зразки справ на перевірку рівня сформованості вмінь докладного розуміння

Приклад 4.

Інструкція. *You are going to interpret Mr. Henry Wilson, a director of a new shopping centre. Listen to the interview with him about the opening of his new centre and find out as many details as possible about its departments.*

Приклад 5.

Інструкція. *In this extract you will hear a physician interviewing a patient. As you listen to the interview complete the personal details and Present Complaint section given below.*

Отже, наприкінці I курсу студенти мають розуміти аудіоповідомлення глобально, докладно та вибірково. Звичайно, інформація, подана в подкастах, повинна бути представлена в межах тем, визначених Програмою для I курсу, і продюкована стандартним чітко артикульованим мовленням та стандартною вимовою, що передається або наживо, або через аудіо- та відеозапис [10, с. 48–49].

Тому, щоб перевірити глобальний рівень розуміння аудіоповідомлення, студенти I курсу мають володіти такими вміннями: визначати тему аудіоповідомлення; розуміти загальний зміст почутого тексту; розуміти головну думку аудіоповідомлення, висловлену експліцитно; виділяти ключове слово / фразу / критичну вузлову точку, яка сприяє розумінню основної ідеї.

Для того щоб визначити докладний рівень розуміння аудіотексту, студентам необхідно володіти такими вміннями: диференціювати інформацію: відокремлювати головне від другорядного в тексті, утримуючи в пам'яті головне; членувати текст на логіко-сміслові частини, визначати факти; виділяти ключові слова / центри / смислові віхи кожної смислової частини; встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту.

Слідом за І. О. Зимньою, вважаємо, що для докладного розуміння повідомлення одне із основних умінь, які необхідно розвивати, – це знаходити смислові опорні пункти кожної логічної частини, оскільки ці “смислові пункти” або “смислові віхи” є результатом укрупнення (аналізу, поєднання) смислової інформації [4, с. 192].

Під вибіркоким розумінням аудіотексту маємо на увазі розуміння лише окремих фактів тексту, головної думки або комунікативного наміру тексту, який виражено експліцитно. Іншими словами, коли мета аудіювання полягає у з'ясуванні певної інформації, студенти мають володіти такими *вміннями*: розуміти окремі факти тексту; визначати комунікативний намір тексту.

Ураховуючи психофізіологічну основу сприйняття і розуміння мовлення на слух, не можна залишити поза увагою антиципацію як лінгвістичну, так і смислову. На наш погляд, необхідно контролювати вміння мовного та смислового прогнозування, оскільки вони забезпечують використання всього спектру знань (фонетичних, лексичних, граматичних, фонових), якими володіють студенти. Отже, студенти мають *розвивати*: вміння мовної антиципації; вміння смислової антиципації.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Підбиваючи підсумок, можемо констатувати, що навчання аудіювання студентів молодших курсів мовних спеціальностей посідає вагомe місце у методиці навчання ІМ. Аудіювання є одним з найважливіших та найскладніших

видів МД. Адже аудіювання – це усний реактивний рецептивний вид МД, що не виражений зовні, але має активну внутрішню форму перебігу, результатом якого є розуміння або нерозуміння сприйнятого смислового змісту. Для сприйняття і розуміння іншомовного мовлення на слух студентам I курсу мовних спеціальностей потрібно володіти знаннями, що відповідають рівню B2: фонетичними, лексичними, граматичними, фоновими та знаннями про аудіювання.

Подальше вивчення особливостей цієї теми та впровадження на практиці науково обґрунтованих та експериментально перевірених методик навчання аудіювання подкастів може підвищити якість вивчення та викладання АМ. Перспективою подальшого дослідження може бути розроблення критеріїв та підсистеми вправ для формування компетентності в аудіюванні з використанням подкастів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальскова Н. Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика : [учеб. пособие для студ. лингв. ун-тов и фак. ин. яз. высш. пед. учеб. заведений] / Н. Д. Гальскова, Н. И. Гез. – [3-е изд., стер.]. – М. : Издательский центр “Академия”, 2006. – 336 с.
2. Гез Н. И. Методика обучения аудированию в школе с преподаванием ряда предметов на иностранном языке / Надежда Ивановна Гез // Иностранные языки в школе. – 1985. – № 6. – С. 19–24.
3. Головач Ю. В. Контроль уровня сформированности профессиональной фонетической компетенции студентов первого курса языкового педагогического вуза (на материале английского языка) : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Головач Юлия Валерьевна. – К., 1997. – 189 с.
4. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку / И. А. Зимняя. – М. : Русский язык, 1989. – 219 с.,
5. Качалов Н. А. Особенности использования аутентичных видеодокументов в обучении иностранному языку / Н. А. Качалов // Вестник Томского государственного университета. Серия “Филология”. – 2006. – № 291. – С. 221–227.
6. Методика навчання іноземних мов і культур: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
7. Могилевцев С. А. Формирование социокультурной компетенции на основе англоязычных информационных материалов спутникового телевидения (неязыковой вуз) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Могилевцев Сергей Александрович. – Минск, 2002. – 166 с.,
8. Морозов Д. Л. Обучение профессионально-ориентированному аудированию на основе совершенствования психологических механизмов речи: на материале немецкого языка, уровень профессионального образования : автореф. дис. ... на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.02 “Теория и методика обучения иностранным языкам” / Д. Л. Морозов. – Нижний Новгород, 2009. – 24 с.
9. Мусницкая Е. В. Сто вопросов к себе и к ученику : [кн. для учителя] / Е. В. Мусницкая. – М. : Дом педагогики, 1996. – 192 с.
10. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п’ятирічний курс навчання) : Проект / [Ніколаєва С. Ю., Соловей М. І. (керівники), Головач Ю. В. та ін.] – К. : The British Council, 2001. – 246 с.
11. Шукліна С. І. Методика контролю рівня сформованості англійської соціокультурної компетенції в рецептивних видах мовленнєвої діяльності майбутніх учителів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Шукліна Світлана Іванівна. – К., 2006. – 159 с.
12. Щукин А. Н. Лингводидактический энциклопедический словарь: более 2000 единиц / А. Н. Щукин. – М. : АСТ-Астрель-Хранитель, 2007. – 746 с.

REFERENCES

1. Hal'skova N. D. Teoryya obuchenyya ynostrannym iazykam. Lymphodydaktyka y metodyka : [ucheb. posobyе dlya stud. lymhv. un-tov y fak. yn. yaz. vyssh. ped. ucheb. zavedenyy] / N. D. Hal'skova, N. Y. Hez. – [3-e yzd., ster.]. – M. : Yzdatel'skiy tsentr “Akademyya”, 2006. – 336 s.
2. Hez N. Y. Metodyka obuchenyya audyrovanyyu v shkole s prepodavanyem ryada predmetov na ynostrannom iazyke / Nadezhda Yvanovna Hez // Ynostr. iazyky v shk. – 1985. – №6. – S. 19–24.
3. Holovach Yu. V. Kontrol' urovnya sformyrovannosti professional'noy fonetycheskoy kompetentsyy studentov pervoho kursa yazykovoho pedahohyчесkoho vuza (na materyale anhlyyskoho iazka) : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Holovach Yulyya Valer'evna. – K., 1997. – 189 s.
4. Zymnyaya Y. A. Psykholohyya obuchenyya nerodnomu iazyku / Y. A. Zymnyaya. – M. : Russkiy iazyk, 1989. – 219 s.,
5. Kachalov N. A. Osobennosti yspol'zovanyya autentichnykh vydeodokumentov v obuchenyy ynostrannomu iazyku / N. A. Kachalov // Vestnyk Tomskogo gosudarstvennogo unyversyteta. Serya “Fylohohyya”. – 2006. – №291. – S. 221–227.
6. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur : Pidruchnyk. Dlia studentiv klasuchnykh, pedahohichnykh i lymhvistychnukh unyversytetiv./ Bihych O.B., Borysko N. F., Boretska N.F. / za zahalnoyu red. . S. Yu. Nikolayevoyi. – K. : Lenvit, 2013. – 590 s.
7. Mohylevtsev S. A. Formyrovanye sotsyokul'turnoy kompetentsyy na osnove anhloyazychnykh ynforymatyonykh materyalov sputnykovoho televydenyya (neyazykovoy vuz): dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Mohylevtsev Serhey Aleksandrovych. – Mynsk, 2002. – 166 s.,
8. Morozov D. L. Obuchenye professional'no-oryentirovannomu audyrovanyyu na osnove sovershenstvovanyya psykholohyчесkyykh mekhanyzmov rechy: na materyale nemetskoho iazyka, uroven' professional'nogo obrazovanyya : avtoref. dyss. ... na soyskanye uch. stepeny kand. ped. nauk: spets. 13.00.02 “Teoryya y metodyka obuchenyya ynostrannym iazykam” / D. L. Morozov. – Nyzhnyy Novhorod, 2009. – 24 s.
9. Musnytskaya E. V. Sto voprosov k sebe y k uchenyku : [kn. dlya uchytelya] / E. V. Musnytskaya. – M. : Dom pedahohyky, 1996. – 192 s.
10. Prohrama z anhlyis'koyi movy dlya unyversytetiv / instytutiv (p'yatyrichnyy kurs navchannya) : Proekt / [Nikolayeva S. Yu., Solovey M. I. (kerivnyky), Holovach Yu. V. ta in.] – K. : The British Tsountsil, 2001. – 246 s.
11. Shuklina S. I. Metodyka kontrolyu rivnya sformovanosti anhlomovnoyi sotsiokul'turnoyi kompetentsiyi v retseptivnykh vydakh movlennyevoyi diyal'nosti maybutnikh uchyteliv : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Shuklina Svitlana Ivanivna. – K., 2006. – 159 s.
12. Shchukyn A. N. Lymphodydaktycheskiy entsyklopedycheskiy slovar': bolee 2000 edynyts / A. N. Shchukyn. – M. : AST-Astrel'-Khranytel', 2007. – 746 s.